

SIDHAYA 11

KOMUNIKASYON AT PANANALIKSIK
SA WIKA AT KULTURANG PILIPINO

(Batayang Aklat sa Filipino sa Senior High School)

Rhoderick V. Nuncio, Ph.D.
Elizabeth Morales-Nuncio, Ph.D.
Mga Koordineytor/May-akda

Rogelio Valenzuela
Vilma Alcantara-Malabuyoc
Aileen Joy G. Saul, Ph.D.
Jean Marie Dealino-Gragasin
Ma. Anna Villanueva
Mga May-akda

NILALAMAN

Oryentasyon at Disenyo ng Aklat

vii

UNANG BAHAGI: TUNGO SA MABISANG KOMUNIKASYON

YUNIT I: MGA KONSEPTONG PANGWIKA

Aralin 1: Wika, Komunikasyon, at Wikang Pambansa	4
Aralin 2: Unang Wika, Bilingguwalismo, at Multilingguwalismo sa Kontekstong Pilipino	21
Aralin 3: Lingguwistikong Komunidad at Uri ng Wika	39
Aralin 4: Kasaysayan ng Wikang Pambansa at ang Filipino bilang Wikang Global	59
Pangwakas na Gawain	80

YUNIT II: MGA GAMIT NG WIKA SA LIPUNAN

Aralin 1: Bilang Instrumento	84
Aralin 2: Regulatoryo	100
Aralin 3: Interaksiyonal	109
Aralin 4: Personal	124
Aralin 5: Imahinatibo	135
Aralin 6: Heuristiko at Representatibo	148
Pangwakas na Gawain	167

**IKALAWANG BAHAGI: WIKA, WIKANG FILIPINO,
AT SITWASYONG PANGWIKA SA PILIPINAS**

YUNIT III: MGA SITWASYONG PANGWIKA SA PILIPINAS

Aralin 1: Wikang Filipino at <i>Mass Media</i>	174
Aralin 2: Wikang Filipino, Internet, at <i>Social Media</i>	196
Aralin 3: Wikang Filipino at Pag-aaral ng Kultura	219
Aralin 4: Wikang Filipino sa Iba't Ibang Sitwasyon at Rehistro Nito	240
Pangwakas na Gawain	258

**YUNIT IV: • KAKAYAHANG KOMUNIKATIBO NG MGA PILIPINO
• PANANALIKSIK**

Aralin 1: Kakayahang Lingguwistiko	262
Aralin 2: Kakayahang Sosyolingguwistiko	279
Aralin 3: Kakayahang Pragmatik	292
Aralin 4: Kakayahang Diskorsal	305
Aralin 5: Pananaliksik sa Wika at Kulturang Pilipino	315
Pangwakas na Gawain	335

Glosari	341
Bibliograpiya	347
Indeks	354

INDEKS

- A**
- Aguila, Reuel M., 129-130
 - akronim na SPEAKING, 281
 - "Alamat ng Bae at mga Barangay Nito," 224-227
 - Alcantara-Malabuyoc, Vilma, 27, 250-251
 - Alvarez, Jack, 131
 - Anapora, 153
 - "Ang Ama Namin," 70
 - Ang Facebook bilang *Social Media* sa Pagkatuto, 200-201
 - Ang Halina ng Internet, 197
 - "Ang Kalagayan ng Filipino sa Panahon Ngayon," 65-68
 - "Ang Palasak na Anyo ng Sikolohiya sa Kontekstong Pilipino: Ang Sikolohiyang Pilipino," 243-244
 - "Ang Pamilya sa Loob ng mga Teleserye sa Telebisyon," 159-162
 - "Ang Pampasaherong Dyipni at ang Ugaling Pinoy," 246-248
 - Ang Wika bilang Daluyan ng Imahinasyon, 136-137
 - gamit ng wika sa imahinatibong panitikan, 137
 - Ano ang Araling Pilipino?, 222-223
 - Antas ng Komunikasyon, 7
 - intrapersonal, 7
 - interpersonal, 7
 - organisayonal, 7
 - "Anyaya," 72
 - Añonuevo, Roberto, 205-207
 - Apat na dimensiyon ng personalidad ayon kina Katherine Briggs at Isabel Myers, 125-126
 - panlabas laban sa panloob, 125
 - pandama laban sa sapantaha, 125
 - pag-iisip laban sa damdamin, 125
 - paghuhusga laban sa pag-unawa, 126
 - Apat na Yugto ng Manguyong Pag-iisip, 149-152
 - paggamit ng sentido-kumon, 149
 - lohikal na pag-iisip, 149-151
 - kritikal na pag-iisip, 151
 - manguyong pag-iisip, 151-152
 - Araling Pilipino bilang Pag-aaral sa Kultura at Lipunang Pilipino, 221-222
 - Aranda, Ma. Rita R., 159-162
 - Arao, Danilo, 203-204
- B**
- "Bagito," 12-14
 - Batnag, Aurora, 271-274
 - "Bayan at Pagkabayan sa Salamyaaan: Ang Pagpopook ng Marikina sa Kamalayang-Bayang Marikeno," 228-235
 - "Bayan, Bayani, Balagtas," 205-207
 - "Bayan Ko," 72
 - Beltran, Ma. Nympha, 29
 - Bigkas-pagganap (*Speech Act*), 86-87, 306
 - Bisa ng Regulatoryong Komunikasyon sa Lipunan, 101-102
 - mga elemento, 101
 - tatlong klasipikasyon ng wika ayon sa regulatoryong bisa, 101
 - gamit ng wika ayon sa regulatoryong bisa, 101-102
 - Blog*, 198-199
 - kahulugan, 198
 - mga uri, 199
- C**
- Caparas, Jeff, 208-209

Cariaso, Bella, 283
Comment Section, 119
Covar, Prospero, 85

D

Dahilan ng Pagkakaroon ng Uri ng Wika, 241
Dalumat E-Journal, 73
De Jesus, Jose Corazon, 72
Demetrio III, F.P.A., 24
Di-pormal na Wika, 7
 panlalawigan, 7
 balbal, 7
 kolokyal, 7
Diyalekto, 41

E

Enriquez, Virgilio V., 243-244
"Etikal na Pamantayan ng mga *Blogger*," 203-204
Etnograpiya ng Komunikasyon, 281

F

Facebook, 118
Facebook *post*, 210-211
Flores, Gonzalo, 72
Follow-up, 307-308

G

Gabay sa Rehistro ng Wika sa Iba't Ibang
 Sitwasyon at Larangan, 241-242
 neutral, 241
 technical, 241
 in-house, 241
 bench-level, 242
 slang, 242
 vulgar, 242
Galaw, 6

Gamit ng Wika sa Temang Siyensiyang Piksiyon,
138

Gannaban, Ma. Fe, 74

"Glosaryo ng Varayti ng Tagalog-Indang sa
Larangan ng Paggawa ng Kakanin sa Indang,
Cavite," 322-330

Gonzales, Vlad, 139-143

Gricean Pragmatics, 294

Grice, Paul, 294

Gullas Bill, 68

H

"Hagdanan," 131

Haiku, 72

Halliday, M.A.K., 110

Heterogenous na wika, 41

Heuristiko at Representatibong Tungkulin ng
Wika, 149

Homogenous na wika, 40

Hymes, Dell, 281

I

Idyolek, 41

Ilang halimbawa ng regulasyon o batas, 102
 Saligang batas o Konstitusyon, 102
 Batas ng Republika, 102
 ordinansa, 102
 polisiya, 102
 patakaran at regulasyon, 102

Ilokusyunaryo, 86-87

Inisasyon, 307-308

Interaksiyon sa *Cyberspace*, 110-111
 dalawahan, 110
 grupo, 110
 maramihan, 111

Internet

Tingnan Ang Halina ng Internet

Interpersonal na Komunikasyon, 110

J

- Jacinto, Emilio, 71
- "Jejemon," 43-45

K

- Kaalamang Bayan bilang Kultura ng Pamayanan, 220-221
 - kahulugan, 220
 - mga uri, 220-221
- Kakayahang Diskorsal: Pagtiyak sa Kahulugang Ipinahahayag ng mga Teksto o Sitwasyon ayon sa Konteksto, 306-307
- Kakayahang Komunikatibo, 262-314
 - kakayahang lingguwistiko, 262-278
 - kakayahang sosyolingguwistiko, 279-291
 - kakayahang pragmatik, 292-304
 - kakayahang diskorsal, 305-314
- Kakayahang Lingguwistiko, Estructural, o Gramatikal, 263
- Kakayahang Sosyolingguwistiko: Pag-unawa batay sa Pagtukoy sa kung Sino, Paano, Kailan, Saan, at Bakit Nangyari ang Sitwasyong Komunikatibo, 280-281
- "Kartilya ng Katipunan," 71
- Kasaysayan ng Wikang Pambansa, 61-64
- Katapora, 153
- Kilos, 6
- Kodipikadong pagsulat, 6
- Kohesyong Gramatikal
 - Tingnan* Mga Pananda para sa Kohesyong Gramatikal
- Komunikasyon, 7
 - antas, 7
 - pangkaraniwang modelo, 7-8
 - uri, 8-9
- "Kung ang Tula ay Isa Lamang," 11

L

- Landicho, Loi Reyes, 207-208

- Larangan ng Pragmatiks, 293

- Lingguwistikong Komunidad, 40
 - mga salik, 40
 - halimbawa, 40

- Lokusyunaryo, 86

- "Lunes, Alas Diyes ng Umaga," 139-143

M

- Mabisang Pangungusap, 268-269
 - kaisahan, 268
 - paglalapit ng panuring sa salitang tinuturingan, 268
 - paggamit ng wastong tinig ng pandiwa, 268
 - pagbibigay-diin, 268
 - palagitlingan, 268-269
 - gamit ng kudlit, 269
- Madula, Rowell, 296-299
- "Maikling Kasaysayan ng Ating Pambansang Pagpapalano sa Wika," 24-25
- Malikhaing Sanaysay, 126-127
 - kahulugan, 126
 - halimbawa, 127
 - bahagi, 127
 - mga paalala sa pagsulat, 127
- Mga Gamit ng Wika sa Lipunan, 83-166
 - bilang instrumento, 84-99
 - regulatoryo, 100-108
 - interaksyonal, 109-123
 - personal, 124-134
 - imahinatibo, 135-147
 - heuristiko at representatibo, 148-166
- "Mga Katutubong Pamamaraan ng Interpersonal na Komunikasyon," 112-115
- Mga Madalas na Pagkakamali sa Gramatikang Filipino, 263-267
 - paggamit ng *nang* at *ng*, 263-264
 - paggamit ng *may* at *mayroon*, 264-265
 - paggamit ng *din* at *daw/rin* at *raw*, 265-266
 - paggamit ng *pahirin* at *pahiran*, 265-266
 - paggamit ng *kung* at *kong*, 265-266
 - paggamit ng *subukin* at *subukan*, 265-266
 - paggamit ng *kita* at *kata*, 267

- paggamit ng *sila* at *nila/ sina* at *nina*, 267
 paggamit ng *pinto* at *pintuan*, 267
 paggamit ng *hagis* at *ihagis*, 267
- Mga Pananda para sa Kohesyong Gramatikal, 153-154
 anapora, 153
 katapora, 153
 pangatnig, 153-154
 pananda, 154
- Mga Tala tungkol sa Internet, 197-198
- Mga Uri ng Tanong, 316-317
 praktikal na tanong, 316
 espekulatibo o pilosopikal na tanong, 316
 panandalian o tentatibong tanong, 316
 imbestigatibong tanong, 317
 disiplininal na tanong, 317
- Maggay, Melba Padilla, 112-115
- Mass Media, 175-176
- "Media Ako Eh," 208-209
- "Media at Pambansang Wika," 179-180
- Miclat, Mario, 65
- modelong S&C, 307-308
- "Mother Tongue o Unang Wika Bilang Asignatura: Patunay ng Pag-unlad ng Wikang Filipino," 27-28
- Multikultural na komunidad, 40-41
 halimbawa, 41
- N**
- "Ngunit Wala Akong Litrato noong nasa Kolehiyo Ako," 129-130
- Nuncio, Rhoderick V., 88-91, 156-158
- O**
- Online Forum, 117-118
- P**
- "Pagdungaw sa Google," 156-158
- "Paghahain ng Kandidatura nina Senador Chiz Escudero at Senadora Grace Poe," 10
- "Pagtaas ng Presyon ng Dugo (*Hypertension*)," 250-251
- Pagtuklas at Pagtatanong tungo sa Pananaliksik, 316-317
- Pag-uulat-biswal: Ang PowerPoint Presentation, 152-153
- Pakikipagtalastasan sa Pamamagitan ng Kompyuter (*Computer-mediated communication*), 9
- Pananaliksik
 Tingnan Proseso sa Pagsulat at Pananaliksik Pananda, 154
- Panayam mula sa Palabas na "Juan for All, All for Juan" ng Eat Bulaga, 309-310
- "Panimulang Pag-aaral sa Varayti ng Tagalog-Pateros sa Domeyn ng Balutan," 46-53
- Panonood bilang Pagbasa, Pagkatuto, at Pagkonsumo, 177-178
 kahulugan, 177
 mga uri ng palabas, 177-178
- Pangako Sa'Yo (2015), 187
- Pangmasang media
 Tingnan Mass Media
- Pangatnig, 153-154
- "Pasasalamat sa mga Guro at Tagapagturo," 88-91
- Pelikula, 177
- Perlokusyunaryo, 87
- Personal bilang Pagkatao, 125-126
- Personal bilang Pagpapahayag ng Sarili, 126
- Petras, Jayson de Guzman, 228-235
- Pilipinohiya
 Tingnan Araling Pilipino bilang Pag-aaral sa Kultura at Lipunang Pilipino
- Popular na pelikulang Pilipino, 185
- "Pork ng Ina N'yo 2," 207-208

Pormal na Wika, 6-7
opisyal na wikang pambansa at panturo, 6
wikang pampanitikan, 7

PowerPoint *presentation* (PPT)
Tingnan Pag-uulat-biswal: Ang PowerPoint
Presentation

Pragmatiks
Tingnan Larangan ng Pragmatiks

Pragmatiks sa Komunikasyon, 293-295

Prinsipyo ng Pagtutulungan (*Principle of
Cooperation*), 295

Proseso sa Pagsulat at Pananaliksik, 317-318
pagpili ng paksa, 317
pagpapahayag ng layunin, 317
paghahanda ng pansamantalang
bibliyograpiya, 317
paggawa ng pansamantalang balangkas,
317
pangangalap ng mga datos, 318
ang pinal na balangkas, 318
pagsulat ng burador at pagwawasto, 318
pagsulat ng kongklusyon, 318-319

R

Radyo – Ang Media ng Masa, 176-177

Rehistro, 41

Responde, 307-308

S

Saligang Batas ng Republika ng Pilipinas, Artikulo
III, Katipunan ng mga Karapatan, 103-105

Santiago, Jesus Manuel, 11

"Sayans, Siyensiya, o Agham? Matematiks,
Matematika, o Sipnayan? Ano ba talaga?,"
29-32

Selfie, 126

Simbolo, 5

Siklo ng Pagnenegosyo sa *Mass Media*, 176

Sosyolek, 41

Silan-Hernandez, Jennifer, 322-330

Sinclair at Coulthard, 307-308

"SNS: Isang Estratehiya sa Larangan ng
Pagtuturo," 74-75

Sipi ng Panayam ni Boy Abunda kay Claudine
Barretto sa Programang "Buzz ng Bayan," 186

Sipi ng Panayam ni Edgardo Jun Desca ng
Bombo Radyo kay Pangulong Benigno S.
Aquino III, 183

Sipi ng Panayam ni Mike Enriquez sa dating PNP
Chief Director-General Alan Purisima para sa
Programang "24 Oras," 183

Siyensiyang Piksiyon sa Wikang Filipino, 137

Siyensiyang Piksiyon
*Tingnan Siyensiyang Piksiyon sa Wikang
Filipino*

"Sumisibol na Gramatika sa Filipino: Ilang
Obserbasyon sa mga Bagong Kalakaran/
Pagbabago sa Wika," 271-274

T

Tabloid, 184

"Talakan nina Lacierda, Salgado Kacheapan,"
283

Tanghalan/teatro, 177

Tatlong Kategoriya ng Bigkas-pagganap, 86-87
literal na pahayag o lokusyunaryo, 86
pahiwatig na konteksto ng kultura't lipunan o
ilokusyunaryo, 86-87
pagganap sa mensahe o perlokusyunaryo,
87

Tatlong Uri ng Komunikasyon, 8-9
komunikasyong pabigkas, 8
komunikasyong pasulat, 9
pakikipagtalastasan sa pamamagitan ng
kompyuter, 9

Teksto at Konteksto ng Diskurso, 307-308

Telebisyon, 177

Timbreza, Florentino T., 246-248

Tolentino, Rolando, 43, 179-180

Transkripsiyon ng Isang Bahagi ng Panayam ni Vice Ganda kay Mayor Rodrigo Duterte sa Programang "Gandang Gabi Vice," 284

Transkripsiyon ng Pahayag mula sa Programang "Kulitan ng Tambalan" ng 90.7 Love Radio, 182

Tseklista sa Pagsulat at Proseso ng Pananaliksik, 319-320

pag-iisip ng paksa, 319

pangunahing ideya (tesis) ng pag-aaral, 319

layunin kung bakit pinili ang paksa, 319

suliranin ng pag-aaral o paglalahad ng problema, 319

paglalahad ng magkakaugnay na pag-aaral, 319-320

metodolohiya, 320

teorya o dalumat, 320

sakop at limitasyon, 320

pagtalakay sa resulta ng pananaliksik, 320

kongklusyon, 320

"Tutubi," 72

Tunog, 5

Twitter post, 210

U

Ugnayan ng Wika at Kultura, 220

Ugnayang Wika, Kasaysayan, at Lipunan, 61

V

Valenzuela, Rogelio F., 224-227

Varianist Theory, 307

Villanueva, Voltaire, 46

W

Wika, 5-7

kahulugan, 5

daluyan ng pagpapakahulugan, 5-6

gamit, 5

kategorya at kaantasan, 6-7

Wika Bilang Instrumento ng Iba't Ibang Layunin at Pagkakataon, 85-87

wika ang daluyan ng saloobin at pagkatao, 85-86

wika ng panghihikayat at pagganap, 86-87

Wikang Pambansa at Multilingguwalismo, 22-23

WIKApedia, 75

Wika sa Patalastas, 93-94

"www.ang_espasyong_bakla_sa_cyberspace.com: Isang Pagsusuri ng Diskurso ng Usapang Bakla sa mga Chatroom," 296-299

Y

YouTube, 178

Z

Zuckerberg, Mark, 200